

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

TE-toimistoille
TE-keskuksille

Ohje

30.12.2009

4032/00.03.05.01/2009

Työ- ja elinkeinoministeriön ohje yrittäjän työttömyysetuuden työvoimapoliittisista edellytyksistä

Tämä ohje on voimassa 1.1.2010 alkaen toistaiseksi.

Tällä ohjeella kumotaan työministeriön ohje yrittäjän työttömyysturvan työvoimapoliittisista edellytyksistä (O/12/2004 TM).

22595

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
PL 32 (Aleksanterinkatu 4)
00023 Valtioneuvosto • Puh. 010 606 000
Faksi (09) 1606 2166 • www.tem.fi

ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
PB 32 (Alexandersgatan 4)
00023 Statsrådet • Tfn 010 606 000
Fax (09) 1606 2166 • www.tem.fi

MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY
P.O. Box 32 (Aleksanterinkatu 4)
FI-00023 Government • Tel + 358 10 606 000
Fax + 358 9 1606 2166 • www.tem.fi

SISÄLLYS

1. Yleistä	3
2. Yrittäjän käsite työttömyysturvalaissa	3
2.1. YEL- tai MYEL-vakuutetut	3
2.2. Yrityksen osaomistaja	4
2.3. Yrittäjäaseman selvittämisestä	5
3. Yritystoiminnasta	6
3.1. Yrittäjä, omassa työssään työllistyvä vai palkansaaja	6
3.2. Erilaisista yritysmuodoista	8
3.3. Päätoiminen työllistyminen yritystoiminnassa	9
3.4. Sivutoiminen työllistyminen yritystoiminnassa	9
4. Yritystoiminnan aloittaminen	10
5. Yritystoiminnan lopettaminen	10
5.1. Osakeyhtiö	11
5.2. Osuuskunta	13
5.3. Henkilöyhtiö	13
5.4. Ammatinharjoittaja	14
6. Yritystoiminnan keskeyttäminen	15
7. Poikkeukset yritystoiminnan lopettamista tai keskeytystä koskevasta vaatimuksesta	16
7.1. Työkyvyn olennainen alentuminen	16
7.1.1. Osaomistaja ja yksinyrittäjä	16
7.1.2. Yrityksen toiminnan jatkuminen yrittäjän työkyvyttömyyden aikana	17
7.1.3. TTL 3 luvun 3 §:n 3 momentin soveltamisesta	17
7.2. Satunnainen päätoiminen työllistyminen yritystoiminnassa	18
7.3. Tuotantosuunnan lopettaminen tai vastaava syy	19
7.4. Palkansaajaan rinnastettava yrittäjä	20
7.5. Kausiluonteinen yritystoiminta	20
7.6. Yritystoiminnan edellytysten pysyväisluonteinen heikentyminen	21
8. Päätoimisen yritystoiminnan muuttuminen sivutoimiseksi	22

1. Yleistä

Yritystoimintaa harjoittaneella henkilöllä on tietyin edellytyksin oikeus joko työmarkkinatukeen tai työttömyyspäivärahaan. Päivärahaoikeuden syntyminen edellyttää aina yrittäjän työssäoloehdon täyttämistä. Sen tutkii työttömyysetuuden maksaja. Tässä ohjeessa käsitellään vain työttömyysetuuden saamisen työvoimapolitiittisia edellytyksiä. Tässä ohjeessa ei käsitellä myöskään omassa työssä työllistymistä lukuun ottamatta rajanvetoa varsinaiseen yritystoimintaan eikä poronhoitajan oikeutta työttömyysetuuteen. Näistä on ohjeistettu erikseen.

Henkilöllä, joka työllistyy päätoimisesti yritystoiminnassaan, ei ole oikeutta työttömyysetuuteen. Työttömyysturvan tarkoituksena ei ole kompensoida oman tai perheenjäsenen yritystoiminnan riskiä. Päästäkseen työttömyysturvajärjestelmän piiriin tällaisen henkilön on joko todisteellisesti lopetettava yritystoiminta tai keskeytettävä se vähintään neljän kuukauden ajaksi. Tästä on eräitä poikkeuksia (esimerkiksi kausiluonteinen yritystoiminta tai palkansaajaan rinnastettava yrittäjä).

Sivutoiminen yritystoiminnassa työllistyminen ei ole esteenä työttömyysetuuden saamiselle. Sivutoimisesta yritystoiminnasta saatu tulo vaikuttaa työttömyysetuuden määrään. Työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto) tutkii ja ratkaisee yrittäjän työttömyysturva-oikeutta koskevien työvoimapolitiittisten edellytysten täyttymisen.

Yritystoiminnan lopettamisen yhteydessä yritystoiminnassaan päätoimisesti työllistyneen yrittäjän on tehtävä myyntivoittolaskelma työttömyysetuuden maksajalle myyntivoiton jaksottamista varten. Vaikka myyntivoiton jaksottamista ei tulisi tehtäväksi, myyntivoittolaskelman jättämisellä työttömyysetuuden maksajalle on vaikutusta arvioitaessa yritystoiminnan lopettamista työvoimapolitiittisena asiana.

2. Yrittäjän käsite työttömyysturvalaissa

Ennen kuin ryhdytään selvittämään työnhakijan tai hänen perheenjäsenensä harjoittaman yritystoiminnan merkitystä hänen oikeuteensa saada työttömyysetuutta, on ratkaistava se, pidetäänkö työnhakijaa ylipäättään työttömyysturvalaissa (1290/2002; TTL) tarkoitettuna yrittäjänä. Yrittäjän määritelmä on TTL 1 luvun 6 §:ssä. Jollei työnhakija täytä tätä yrittäjän määritelmää, ei ole myöskään edellytyksiä TTL 2 luvun 4 ja 5 §:n soveltamiselle.

Jos TE-toimisto päätyy siihen, että työnhakijaa ei ole pidettävä yrittäjänä, TE-toimiston antaman työvoimapolitiittisen lausunnon perusteluissa on yksilöitävä yritykset, joiden osalta asia on tutkittu. Samalla on perusteltava, miksi henkilöä ei voida pitää yrittäjänä.

Jos henkilöllä on johtava asema yrityksessä (hän on esimerkiksi toimitusjohtaja, hallituksen puheenjohtaja tai hallituksen jäsen), hänen omistusoikeutensa laajuus on selvitettävä ennen työvoimapolitiittisen lausunnon antamista. Tavoitteena on selvittää, onko henkilöä pidettävä työttömyysturvalaissa tarkoitettuna yrittäjänä.

2.1. YEL- tai MYEL-vakuutetut

Yrittäjäksi katsotaan työttömyysturvalakia sovellettaessa henkilö, joka päätönsä varten on velvollinen ottamaan YEL- tai MYEL-vakuutuksen. Tällöin ei ole merkitystä sillä, mikä on henkilön muodollinen asema yrityksessä tai kuinka paljon hän yrityksestä omistaa taikka minkälai-

sesta yrityksestä on kyse. Pakollinen yrittäjäeläkevakuutus riittää tekemään henkilöstä työttömyysturvalain mukaisen yrittäjän, mutta pelkästään pakollisen vakuutuksen perusteella ei voida päätellä henkilön työllistyvän yritystoiminnassaan päätoimisesti. On huomattava, ettei vapaaehtoisella YEL- tai MYEL-vakuutuksella ole samaa vaikutusta, vaan tällöin henkilöä voidaan pitää yrittäjänä ainoastaan muiden edellytysten täytyessä.

Maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 1 a §:n 2 momentissa tarkoitettua apurahansaajaa ei pidetä MYEL-vakuutuksen perusteella yrittäjänä.

Yrittäjä on voitu myös vapauttaa vakuuttamisvelvollisuudesta. Vuoden 2001 loppuun asti vapautus voitiin myöntää aiemmin kertyneen vakuutusturvan perusteella. Tällaista henkilöä on vapautuksesta huolimatta pidettävä työttömyysturvalaissa tarkoitettuna yrittäjänä. Jos vapautus on myönnetty muiden ansiotulojen perusteella, kyse voi olla sivutoimisesta yritystoiminnasta. Vuodesta 2002 lukien edellä kuvatun kaltaisia vapautuksia ei ole enää myönnetty. Sen sijaan henkilö voidaan hakemuksesta jättää vakuuttamatta sillä perusteella, ettei eläkettä enää kerry, koska hän on jo saavuttanut täyden eläkkeen. Tällaista hakemuksesta vakuuttamatta jäävää yritystoimintaa harjoittavaa henkilöä on yleensä pidettävä työttömyysturvalaissa tarkoitettuna yrittäjänä.

2.2. Yrityksen osaomistaja

Yrittäjäksi katsotaan myös yrityksen osaomistaja. Osaomistajana pidetään henkilöä, joka työskentelee johtavassa asemassa osakeyhtiössä, jossa hänellä on vähintään 15 prosenttia tai hänen perheenjäsenillään taikka hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa on vähintään 30 prosenttia osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä taikka muutoin vastaava määräämisvalta.

Osaomistajana pidetään myös henkilöä, joka ilman johtavaa asemaa työskentelee osakeyhtiössä, jossa hänellä itsellään tai hänen perheenjäsenillään taikka hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa on vähintään puolet osakepääomasta, osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai muutoin vastaava määräysvalta.

Jos yritystoimintaa ei harjoiteta osakeyhtiön nimissä, osaomistajaksi katsominen edellyttää, että henkilö työskentelee yrityksessä tai yhteisössä (esimerkiksi avoimessa yhtiössä, kommandiittiyhtiössä tai osuuskunnassa), jossa hänellä tai hänen perheenjäsenillään taikka hänellä yhdessä perheenjäsentensä kanssa on vastaava määräysvalta.

Kommandiittiyhtiön äänetöntä yhtiömiestä ei voida pelkän omistusosuuden perusteella pitää yrittäjänä. Hänellä ei myöskään ole yhtiössä johtavaa asemaa. Äänetön yhtiömies saattaa kuitenkin olla yrittäjä esimerkiksi sillä perusteella, että hän asuu yhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen kanssa samassa taloudessa.

Omistusosuuksia laskettaessa otetaan huomioon myös välillinen, toisten yritysten ja yhteisöjen kautta tapahtuva omistaminen. Tällöin henkilön omistusosuuden väliyhtiöstä tulee olla vähintään 50 prosenttia, mutta henkilön ei tarvitse työllistyä väliyhtiössä.

Esimerkki:

A omistaa 50 prosenttia B Oy:n osakkeista. A ei työskentele B Oy:ssä. B Oy omistaa 7 prosenttia C Oy:n osakkeista. A työskentelee yhtiössä C ja on yhtiön hallituksen jäsen. A omistaa itse 8 prosenttia C Oy:n osakkeista.

Koska A omistaa puolet väliyhtiön B osakkeista, otetaan tämä omistus huomioon. Kun välilliseen omistamiseen lisätään A:n suora omistus yhtiössä C, on A:ta pidettävä yrittäjänä, koska hän suoraan ja välyhteisön kautta omistaa 15 prosenttia (7 % + 8 %) C Oy:n osakepääomasta ja on C Oy:ssä johtavassa asemassa.

Henkilö on johtavassa asemassa silloin, kun hän on osakeyhtiön hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja tai näitä vastaavassa asemassa. Työttömyysturvalain esitöissä (HE 115/2002 vp) todetaan, että hallituksen varajäsen on johtavassa asemassa vain, jos hän osallistuu hallituksen kokouksiin niin usein, että hänellä katsotaan käytännössä olevan samanlainen päätöksentekovalta yrityksen asioissa kuin varsinaisella jäsenelläkin. Pelkän nimenkirjoitusoikeuden, esimerkiksi prokuran perusteella henkilöä ei voida pitää johtavassa asemassa olevana. Johtavan aseman määritelmä ei ole tyhjentävä.

Sellaisissa pienissä yrityksissä ja yhteisöissä, joissa omistus jakaantuu tasaisesti, johtava asema voi perustua myös pelkän omistamisen mukanaan tuomaan määräysvaltaan. Esimerkiksi osuuskunnassa, jossa on kuusi jäsentä, kaikkia omistajia on pidettävä yrittäjinä, koska kunkin omistusosuus on yli 15 prosenttia. Oikeuskäytännössä on katsottu, että pienessä osakeyhtiössä, jonka kolme osakasta omisti tasaosuuksin, jokainen osakas oli johtavassa asemassa muodollisesta asemastaan riippumatta.

Perheenjäseneksi katsotaan yrityksessä työskentelevän henkilön puoliso ja henkilö, joka on yrityksessä työskentelevälle henkilölle sukua suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa ja asuu henkilön kanssa samassa taloudessa. Puolison lisäksi perheenjäseniä ovat siis lapset, vanhemmat ja isovanhemmat edellyttäen, että he asuvat yrityksessä työskentelevän henkilön kanssa samassa taloudessa. Puolisolla tarkoitetaan myös avopuolisoa ja rekisteröidyssä parisuhteessa olevaa henkilöä.

Yrittäjäksi katsominen edellyttää, että henkilö työskentelee yrityksessä. Pelkkä omistaminen tai määräysvalta taikka samassa taloudessa yrityksen omistajan kanssa asuminen ei oikeuta pitämään henkilöä yrittäjänä.

2.3. Yrittäjäaseman selvittämisestä

Työnhakijan harjoittaman yritystoiminnan vaikutus hänen oikeuteensa saada työttömyysetuutta selvitetään ensisijaisesti sähköisesti täytettävillä ns. SELMA-lomakkeilla. Tilanteissa, joihin ei ole käytettävissä SELMA-lomaketta, yritystoiminta selvitetään esimerkiksi aiemmin käytössä olleilla paperilomakkeilla.

Selvityspyynnön tekeminen ei koskaan ole itsetarkoitus, jos työvoimapolitiittisen lausunnon antamiseksi tarvittavat tiedot on muuten saatavissa. Esimerkiksi TTL 1 luvun 6 §:n mukaisen yrittäjäaseman selvittämiseksi ei tarvitse tehdä selvityspyyntöä, jos riittävä selvitys asiasta on saatavissa työnhakijalta puhelimitse. Puhelimitse saaduista tiedoista tehdään muistio, joka arkistoidaan.

Luopumalla tarpeettomien selvityspyyntöjen tekemisestä voidaan nopeuttaa työttömyysetuuden maksatusta esimerkiksi ryhmälomautuslistalla oleville työnhakijoille, joiden osalta työttömyysetuuden maksaja on pyytänyt työvoimapolitiittista lausuntoa hakijan yritystoiminnasta. Tyypillisissä tapauksissa on kyse perityistä maa- ja metsätiloista, eikä työnhakijaa voida pitää yrittäjänä TTL 1 luvun 6 §:n perusteella, koska hän ei ole ollut velvollinen ottamaan YEL- tai MYEL-vakuutusta eikä ole koskaan työskennellyt kyseisellä tilalla. TE-toimistojen tulee määritellä työkäytännöt tämän kaltaisiin tilanteisiin.

3. Yritystoiminnasta

Henkilöllä ei ole oikeutta työttömyysetuuteen siltä ajalta, jona hän työllistyy päätoimisesti yrittäjänä. Eron tekeminen yrittäjän ja palkansaajan välillä ei ole aina helppoa. Perinteisen yritystoiminnan ja palkkatyön välille jää alue, jolla työskentelevät voivat olla joko palkansaaajia, itsenäisiä yrittäjiä, ammatinharjoittajia tai omassa työssään työllistyviä. Merkitystä on myös sillä, miten henkilön toimintaa on verotuksessa arvioitu.

Sen, onko yritys rekisteröity kaupparekisteriin, ennakkoperintä- ja arvonlisäverovelvollisten rekisteriin tai koska yritys on rekistereistä poistettu, voi tarkistaa patentti- ja rekisterihallituksen ja verohallinnon yhteisestä maksuttomasta yritystietojärjestelmästä osoitteesta www.ytj.fi. Yritystietojärjestelmästä näkee myös, onko yritys asetettu konkurssiin tai selvitystilaan, mikä on konkurssiin asettamispäivä tai selvitystilän alkamispäivä. Yhtiön vastuuhenkilöitä tai omistusosuuksia yritystietojärjestelmään ei merkitä. Yrityksen vastuuhenkilöt ja toisinaan myös yrityksen omistajat näkyvät Suomen Asiakastieto Oy:n ylläpitämästä yritysrekisteristä. Sen käyttäminen on maksullista. Varmimmin osakeyhtiön osakkaat ovat selvitettävissä osakasluettelosta tai yhtiön antamasta todistuksesta. Osakasluettelo on julkinen.

Tarvittaessa työnhakijan on itse esitettävä selvitys työttömyysturva-asiansa ratkaisemiseksi tarpeellisista seikoista, mutta selvitysten pyytämistä sellaisista asioista, jotka ovat helposti myös työvoimaviranomaisen selvitettävissä eri tietojärjestelmistä, tulisi välttää. Asiakkaalle on myös aiheellista kertoa, ettei TE-toimisto lähetä hankkimiaan selvityksiä tai asiakkaalta saamiaan asiakirjoja työttömyysetuuden maksajalle.

3.1. Yrittäjä, omassa työssään työllistyvä vai palkansaaja

Arvioitaessa sitä, onko kyse yritystoiminnasta, omasta työstä vai työsuhteessa tehtävästä työstä, tulee huomioita kiinnittää työsuhteen tunnusmerkistön täyttymiseen. Jos henkilöllä on pakollinen YEL- tai MYEL-vakuutus, kyse on yritystoiminnasta. Työsuhteesta on kysymys silloin, kun työn suorittaja on sopimuksen perusteella sitoutunut henkilökohtaisesti tekemään työtä toiselle tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. Kysymyksessä on kokonaisarvio, jossa joudutaan arvioimaan työsuhteen tunnusmerkistön eri elementtien täyttymistä konkreettisesti yksittäistapauksessa.

Jos työsuhteen tunnusmerkistö täyttyy, asiakirjan otsikoinnilla ei ole merkitystä. Ensinnäkin on selvitettävä, onko työnantajalla mahdollisuus johtaa ja valvoa työsuorituksen tekemistä (ns. direktio-oikeus). Tältä osin riittää, että työnantajalla on tähän mahdollisuus eikä tosiasiallista työsuorituksen johtamista ja valvomista edellytetä. Esimerkiksi vakuutusasiamiesten työ on yritystoimintaa silloin, kun työnantajan johto ja valvonta puuttuu.

Merkitystä on myös palkan ennakonpidätysten ja sivukulujen maksamisella. Työnantajan pidättämää ja tilittämää ennakonpidätystä ja varsinkin palkan sivukulujen maksamista voidaan yleensä pitää osoituksena palkkatyöstä. Jos henkilö on ennakoperintä- ja arvonlisäverorekisterissä, häntä voidaan tällä perusteella pitää yritystoimintaa harjoittavana.

P on 27.3.2000 tehnyt edustussopimuksen. Sopimuksen mukaan tehtävänä on myynnin edistäminen, itsenäisesti komissioluonteisesti, päämiehen määräämillä hinnoilla. Tehdyistä töistä maksetaan kuukausittain sovittu myyntiprovisio, provisiosta pidätetään normaalit verot ja maksut, jotka palkansaa-jalle kuuluvat. P:n solmima sopimus on edustussopimus, jonka perusteella P myy päämiehensä edustamia tuotteita. P:n itsensä määrättävissä on tehdyn työn määrä, jota hän tekee kotoaan käsin. Kyseessä ei ole työsopimus eikä P:n voida katsoa tekevän työtä työsuhteessa. Pelkästään sen perusteella, että provisiosta pidätetään palkansaaajalle kuuluvat verot ja maksut, ei työtä voida pitää työsuhteessa tehtynä työnä. Ottaen huomioon P:n työskentely edustussopimuksen perusteella, on P:n katsottava työllistyvän yritystoimintaa vastaavalla tavalla omassa työssään. (TTLK 3870/3/T)

Jos henkilö käyttää omia tai työtä varten itse vuokraamiaan työvälineitä, tämä painaa kokonaisharkinnassa yrittäjyyden suuntaan sitä enemmän, mitä arvokkaimmista työvälineistä on kysymys. Pelkästään tällä perusteella ei rajanvetoa kuitenkaan voida tehdä, sillä eräillä aloilla, esimerkiksi rakennusalalla on varsin tavallista, että työsuhteessa olevat työntekijätkin käyttävät omia usein kalliita työvälineitä.

Omassa työssään työllistyvä henkilö tekee työtä omaan lukuunsa olematta työ- tai virkasuhteessa. Kysymys ei myöskään ole yritystoiminnasta, vaan yritystoimintaa vastaavasta omasta työstä. Tyypillisimpiä omassa työssään työllistyviä ovat omaishoitajat, toimittajat, taiteilijat ja itselleen taloa rakentavat rakennusalan ammattilaiset. Taiteilijoiden, kääntäjien ja toimittajien kohdalla on usein kyse siitä, että henkilö myy oman, itsenäisesti valmistamansa suoritteen olematta työsuorituksen aikana mitenkään toimeksiantajan tai työnantajan työnjohdollisen määräysvallan alaisena. Kun toiminnassa yleensä vielä käytetään omia työvälineitä, useimmiten kyse ei ole työsuhteessa tehtävästä työstä.

H:n työsuhte kunnan palveluksessa on päättynyt 22.4.2003. H on ammatiltaan kirvesmies. H on aloittanut omakotitalon rakentamisen itselleen ja perheelleen. H ei ole esittänyt, että omakotitalon rakennustyö olisi tarkoitus tehdä pääasiassa ulkopuolisen työvoiman avulla. Ottaen huomioon H:n ammatti sekä se, että hänen tarkoituksenaan on itse rakentaa omakotitalo, on toiminnan vaatiman työmäärän katsottava olevan niin suuri, että se on esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle. Näin ollen hänen on katsottava työllistyvän yritystoimintaa vastaavalla tavalla omassa työssään jo 3.4.2003 lukien, koska rakennustyön on katsottava vaativan työskentelyä ennen pohjan tekoakin. (TTLK 4652/3/A)

K on valituskirjelmässään ilmoittanut, että hänen omakotitalonsa rakentaminen on edennyt siten, että talossa on vesikatto päällä ja runko valmiina sekä sen lisäksi piippu muurattu, ponttilattia laitettu sekä ikkunat laitettu paikoilleen. Vuonna 2004 töitä on tarkoitus jatkaa väliseiniä rakentamalla ja sisäkaton asentamisella. Töiden arvioitu valmistusajankohta on uuden tiedon mukaan vuosi 2007. Työttömyysturvalautakunta katsoo K:n rakennuksen valmiusasteesta ja valmistumisen edistymisestä olevien jatkosuunnitelmien perusteella, ettei rakentaminen vaadi enää K:n jatkuvaa osallistumista siten, että K:n voitaisiin katsoa sen takia työllistyvän päätömisesti omassa työssään. (TTLK 5351/3/A)

3.2. Erilaisista yritysmuodoista

Osakeyhtiö

Suosituin tapa harjoittaa yritystoimintaa on tehdä sitä osakeyhtiön nimissä. Osakeyhtiön perustamisesta on tehtävä sopimus. Osakeyhtiön syntyy kuitenkin vasta, kun se on rekisteröity kaupparekisteriin. Osakeyhtiön voi perustaa yksi tai useampi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (esimerkiksi toinen osakeyhtiö, osuuskunta, henkilöyhtiö tai rekisteröity yhdistys). Ylintä päätösvaltaa yhtiössä käyttää osakkeenomistajien muodostama yhtiökokous. Päätökset tehdään yleensä enemmistö päätöksinä. Osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että eri osakkeet oikeuttavat käyttämään erisuuruisia äänimääriä asioista päätettäessä.

Osakeyhtiöllä on oltava hallitus. Osakeyhtiöllä voi olla myös toimitusjohtaja, jos yhtiöjärjestyksessä niin määrätään tai hallitus niin päättää. Niin ikään yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että osakeyhtiöllä on hallintoneuvosto. Kaikki yhtiön toimielimet on rekisteröitävä kaupparekisteriin.

Osuuskunta

Osuuskunnan harjoittaman taloudellisen toiminnan tarkoituksena on tukea jäsenten taloudenpitoa tai elinkeinoa. Osuuskunta on rekisteröitävä kaupparekisteriin. Osuuskunnassa on oltava vähintään kolme jäsentä. Jäsenet eivät ole henkilökohtaisessa vastuussa osuuskunnan velvoitteista.

Osuuskunnalla on oltava hallitus. Osuuskunnalla voi olla myös toimitusjohtaja, jos niin osuuskunnan säännöissä on määrätty tai hallitus näin on päättänyt. Lisäksi osuuskunnalla voi olla myös hallintoneuvosto. Toimitusjohtaja, hallitus ja hallintoneuvosto on rekisteröitävä kaupparekisteriin. Osuuskunnan kokous tai osuuskunnan jäsenten valitsema edustajisto käyttää osuuskunnassa ylintä päätösvaltaa.

Henkilöyhtiö

Henkilöyhtiöllä tarkoitetaan sekä avointa yhtiötä että kommandiittiyhtiötä. Henkilöyhtiössä on oltava vähintään kaksi yhtiömiestä. Avoimessa yhtiössä kaikki yhtiömiehet ovat henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön veloista. Kommandiittiyhtiössä niistä ovat vastuussa vain vastuunalaiset yhtiömiehet. Kommandiittiyhtiössä on vastuunalaisen yhtiömiehen tai vastuunalaisen yhtiömiesten lisäksi oltava vähintäänkin yksi äänetön yhtiömiestä, jonka vastuu yhtiön velvoitteista rajoittuu hänen yhtiönsä sijoittamaan pääomapanokseen.

Henkilöyhtiön yhtiömiehinä voivat olla sekä luonnolliset henkilöt että oikeushenkilöt, kuten osakeyhtiö, osuuskunta, toinen henkilöyhtiö tai rekisteröity yhdistys. Henkilöyhtiö syntyy, kun yhtiömiehet solmivat yhtiösopimuksen. Näin ollen henkilöyhtiö voi tehdä sitoumuksia ja toimia jo ennen kuin se on merkitty kaupparekisteriin. Henkilöyhtiö on kuitenkin rekisteröitävä kaupparekisteriin. Yhtiöllä voi olla myös toimitusjohtaja yhtiön juoksevien asioiden hoitoa varten. Toimitusjohtajan valinnasta on ilmoitettava kaupparekisteriin. Vastuunalaiset yhtiömiehet päättävät yhtiön asioista.

Yksityinen elinkeinonharjoittaja

Yksityisellä elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan luonnollisen henkilön omissa nimissään harjoittamaa yritystoimintaa esimerkiksi toiminimen muodossa. Yksityisen elinkeinonharjoittajan yksityisvarallisuus ja elinkeinotoimintaan liittyvä varallisuus muodostavat yhden varallisuuspiirin. Elinkeinonharjoittaja on koko omaisuudellaan vastuussa elinkeinotoiminnassa aiheutuneista velvoitteista. Yksityisen elinkeinonharjoittajan on tehtävä ilmoitus toiminnastaan kaupparekisteriin muun muassa silloin, kun toiminnassa käytetään ulkopuolista työvoimaa tai sitä harjoitetaan erillisestä toimipisteestä.

3.3. Päätoiminen työllistyminen yritystoiminnassa

TTL 2 luvun 4 §:n mukaan henkilön katsotaan työllistyvän yritystoiminnassa päätoimisesti, jos toiminnan vaatima työmäärä on niin suuri, että se on esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle. Yritystoiminnassa työllistymisen määrän arviointi perustuu kokonaisharkintaan ja siinä otetaan huomioon kaikki toiminnan työllistävydestä saatu näyttö.

Yritystoiminnan tuloksellisuudella ei ole suoranaista merkitystä arvioitaessa sen työllistävyttä, sillä myös heikosti kannattava tai tappiollinenkin toiminta voi työllistää siten, ettei kokoaikatyön vastaanottaminen ole mahdollista.

3.4. Sivutoiminen työllistyminen yritystoiminnassa

TTL 2 luvun 4 §:n 3 momentin mukaan yritystoiminta katsotaan sivutoimiseksi, jos henkilön työssäolon perusteella tai muutoin voidaan päätellä yritystoiminnan vaatiman työmäärän olevan niin vähäinen, ettei se ole esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle.

Sivutoimisesta yritystoiminnasta on tyypillisesti kyse silloin, kun yritystoimintaa on harjoitettu kokoaikatyön ohessa riittävän pitkään. Tällöin henkilö on pystynyt työssäolollaan osoittamaan yritystoimintansa sivutoimiseksi. Kymmentä kuukautta voitaneen pitää tähän tarkoitukseen riittävän pitkänä aikana. Vastaavalla tavalla myös päätoiminen opiskelu samaan aikaan yritystoiminnan kanssa voi osoittaa yritystoiminnan olevan sivutoimista.

Alkava yritystoiminta voi joskus olla työmäärältään niin vähäistä, että sitä voidaan pitää työttömyysturvalakia sovellettaessa sivutoimisena. Jos alkavassa yritystoiminnassa on mahdollista erottaa työmäärän vähäisyys tulojen puuttumisesta, TE-toimisto voi katsoa aloitetun yritystoiminnan olevan sivutoimista. Koska työttömyysetuuden tarkoituksena ei ole tukea kannattamatonta yritystoimintaa, pelkästään tulojen puuttumisen tai vähäisyyden perusteella alkavaa yritystoimintaa ei voida katsoa sivutoimiseksi.

Esimerkiksi verkostomarkkinointi voi olla aluksi niin vähän työllistävää, että sitä tällä perusteella voidaan pitää sivutoimisena. Pelkästään se, että myynti tapahtuu kotikutsuilla ja iltaisin, ei kuitenkaan tee alkavaakaan verkostomarkkinointia sivutoimiseksi.

K on aloittanut verkostomarkkinoinnin 4.4.2003. Hän on ollut ennakkoperintä ja arvonlisäverovelvollisten rekisterissä 4.4.2003 alkaen. K:n valitukseensa oheistaman ajopäiväkirjan mukaan hänen työnsä ovat sijoittuneet vaihtelevasti kello 8.00 ja kello 21.00 väliselle ajalle. Näin ollen hänen aloittamansa yritystoiminnan vaatiman työmäärän on katsottava olevan niin suuri, että se on käytännössä esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle työmarkkinoilla yleisesti sovellettavin ehdoin. Tämän vuoksi K:lla ei voida esittämistään seikoista huolimatta katsoa olevan oikeutta työttömyyden perusteella maksettavaan työttömyysetuuteen. (TTLK 4160/3/T)

TE-toimiston tulee seurata sivutoimisen yritystoiminnan laajuutta ja sen mahdollisia muutoksia säännöllisin väliajoin. Tästä syystä sivutoimista yritystoimintaa koskevat lausunnot annetaan määräaikaisina, yleensä enintään kuuden kuukauden ajalle. Annettu määräaikainen esteetön lausunto ei kuitenkaan estä tutkimasta asiaa uudelleen, jos olosuhteet lausunnon antamisen jälkeen ovat muuttuneet. Määräajan päättyessä asiasta on annettava uusi työvoimapoliittinen lausunto. Tätä varten hakijalle lähetetään selvityspyyntö ja hänen velvollisuutenaan on esittää selvitys yritystoiminnan laajuudesta, jotta TE-toimisto voi arvioida, onko kyse edelleenkin sivutoimisesta yritystoiminnasta. Jos yritystoiminnan laajuudessa ei ole tapahtunut muutoksia, TE-toimisto ei voi katsoa toiminnan muuttuneen päätoimiseksi.

Työttömyysetuuden maksajat ilmoittavat TE-toimistolle kaikista tiedossaan olevista toiminnan muutoksista, joilla saattaa olla merkitystä yritystoiminnan työllistävyyttä arvioitaessa. Myös työnhakijalla itsellään on velvollisuus ilmoittaa yritystoiminnassaan tapahtuvista muutoksista.

Sivutoimisen yritystoiminnan työttömänä ollessaan aloittanut tai päätoimesta työttömäksi jäätyään sivutoimista yritystoimintaansa jatkava henkilö voi saada soviteltua työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Sivutoimisesti yritystoiminnassaan työllistyvän henkilön oikeudesta työttömyysetuuteen tulee antaa työvoimapoliittinen lausunto OM5. Tällöin työttömyysetuuden maksajalla on mahdollisuus ottaa yritystoiminnasta saatu tulo huomioon ja maksaa työttömyysetuus soviteltuna.

4. Yritystoiminnan aloittaminen

TTL 2 luvun 4 §:n mukaan yritystoiminta voidaan katsoa aloitetuksi aikaisintaan varsinaisen tuotannollisen tai taloudellisen toiminnan aloittamisesta, ellei erityisestä syystä muuta johdu. Jos yritystoiminnan valmisteluun liittyy poikkeuksellisen työllistäviä työvaiheita, toiminta on katsottava aloitetuksi jo ennen varsinaisen tuotannollisen toiminnan alkamista.

Yritystoiminta, josta on tehtävä kaupparekisteri-ilmoitus, on katsottava aloitetuksi viimeistään sinä päivänä, jona tuosta ilmoituksesta on tehty merkintä kaupparekisteriin, jollei yrittäjä muuta näytä. Osoituksena toiminnan aloittamisesta kaupparekisterimerkintää myöhemmin käy esimerkiksi selvitys siitä, että yritys on merkitty arvonlisäverovelvollisten ja ennakkoperintärekisteriin vasta kaupparekisteriin merkitsemisen jälkeen.

Poikkeuksellisen työllistäviä työvaiheita, joiden perusteella yritystoiminta tai oma työ pitäisi katsoa aloitetuksi jo ennen varsinaisen tuotannollisen toiminnan aloittamista, voivat olla esimerkiksi toimitilojen kunnostaminen ja markkinointi.

5. Yritystoiminnan lopettaminen

Yrittäjällä, joka on todisteellisesti lopettanut yritystoimintansa, on oikeus työttömyysetuuteen. Voimassa olevan TTL 2 luvun 5 §:n perusteella myös yrityksen osaomistajan kohdalla edellytetään jäljempänä selostettuja poikkeuksia lukuun ottamatta koko yritystoiminnan lopettamista. Tämä johtuu säännöksen sanamuodosta.

L on työskennellyt isänsä omistamassa toiminimen palveluksessa vuodesta 1998 alkaen. L on lomautettu yrityksestä 8.9.2003 alkaen toistaiseksi. L asuu isänsä kanssa samassa taloudessa. Vaikka

L on työsuhteessa isänsä omistamassa yrityksessä, katsotaan hänet työttömyysturvalain kannalta yrittäjäksi, koska hän työskentelee perheenjäsenenä määräämisvallassa olevassa yrityksessä ja asuu isänsä kanssa samassa taloudessa. Koska yritystoimintaa ei ole lopetettu eikä se ole ollut vielä valituksenalaista päätöstä koskevana ajankohtana yhdenjaksoisesti keskeytyneenä neljän kuukauden ajan, ei L:llä ole oikeutta työttömyyspäivärahaan evätyltä ajalta. (TTLK 6590/3/A)

Konkurssia lukuun ottamatta yritystoiminnan lopettaminen edellyttää luotettavaa selvitystä siitä, että yrityksen vaihto- ja käyttöomaisuudesta on luovuttu tai myyntivoittolaskelman jättämistä työttömyysetuuden maksajalle. Laskelma tehdään työttömyysetuuden maksajalle myyntivoiton jaksottamista varten.

Jaksottamista ei tehdä eikä maksaja edellytä myyntivoittolaskelman tekemistä silloin, kun yritystoiminta on kestänyt enintään 18 kuukautta tai kun yrityksen viimeisen tilikauden taseen loppusumma vähennettynä yritystoiminnan veloilla on enintään 10 000 euroa myös yli 18 kuukauden ajan toimineissa yrityksissä. Tästäkin huolimatta myyntivoittolaskelma on työttömyysetuuden maksajalle tehtävä, sillä ilman sitä luotettavaa selvitystä vaihto- ja käyttöomaisuudesta luopumisesta yritystoimintaa ei voida pitää lopetettuna.

Vakuutusosoikeus on ratkaisussaan 578:2003 katsonut, ettei yritystoimintaa voitu pitää lopetettuna, koska myyntivoittolaskelmaa ei ollut tehty. Laskelma oli tehtävä siitäkin huolimatta, ettei myyntivoiton jaksottamista tule tehtäväksi vaihto- ja käyttöomaisuuden liian vähäisen arvon vuoksi tai koska yritystoiminta oli jatkunut yhtäjaksoisesti alle 18 kuukautta.

Käyttö- ja vaihto-omaisuudesta luopumista tai myyntivoittolaskelman esittämistä edellytetään siis silloinkin, kun yritystoiminta on jatkunut niin lyhyen aikaa, ettei myyntivoiton jaksottamista tule tehtäväksi tai omaisuus on arvotonta. Käyttö- ja vaihto-omaisuudesta luopumisen voi todentaa esimerkiksi kauppakirjoilla. Sen, onko kaikesta vaihto- ja käyttöomaisuudesta luovuttu, voi selvittää vertaamalla kauppakirjoja yrityksen kirjanpidosta saataviin tietoihin. Myyntivoittolaskelman osalta edellytetään todistusta siitä, että laskelma on jätetty maksajalle.

Oikeus työttömyysetuuteen voi syntyä myös sillä perusteella, että henkilö ei enää täytä TTL:n mukaista yrittäjän määritelmää. Esimerkiksi luopumalla omistusosuudestaan yrityksessä tai johdantavasta asemastaan taikka muuttamalla pois yrityksen omistajan kanssa yhteisestä taloudesta, henkilö voi menettää yrittäjästatuksensa ja siten tulla oikeutetuksi työttömyysetuuteen.

5.1. Osakeyhtiö

Konkurssi

Osakeyhtiön toiminta on katsottava lopetetuksi silloin, kun se on asetettu konkurssiin. Konkursiin asettaminen voi tapahtua joko osakeyhtiön tai velkojan aloitteesta. Toiminnan lopettamispäivä on konkurssiin asettamispäivä. Se ilmenee tuomioistuimen asiaa koskevasta päätöksestä ja esim. asiakastiedon yritysrekisteristä sekä yritystietojärjestelmästä. Vaihto- ja käyttöomaisuudesta luopumista tai myyntivoittolaskelman tekemistä ei edellytetä.

Yritystoiminta on lopetettu TTL:ssä edellytetyllä tavalla, vaikka konkurssi sittemmin raukeaisi. Jos yhtiön toimintaa konkurssin raukeamisen jälkeen poikkeuksellisesti jatketaan, ei osakeyhtiön toimintaa kuitenkaan voida katsoa lopetetuksi. Tällaisessa tilanteessa henkilön katsotaan työllistyneen yritystoiminnassaan siitä päivästä lähtien, jona hän toiminnan uudelleen aloitti. Tämä ei

kuitenkaan tarkoita sitä, että yrittäjältä jatkuvasti tiedusteltaisiin, onko hän aloittanut konkurssiin menneen yrityksensä toiminnan uudelleen konkurssin raukeamisen jälkeen. Konkurssiin menneen osakeyhtiön toiminnan jatkaminen on nimittäin niin poikkeuksellista, ettei tilanteen aktiivinen seuraaminen ole perusteltua. Jos tällainen tieto tulee TE-toimiston tietoon, asia täytyy selvittää.

H:n toiminta omassa yrityksessään Oy:ssä on katsottava todisteellisesti päättyneen yrityksen konkurssimenettelyn raukeamisen myötä. Sillä seikalla, että yritys on teknisesti jäänyt kaupparekisteriin, ei ole merkitystä H:n tosiasiallisen yritystoiminnassa työllistymisen kannalta. (TTLK 2509/3/T)

Selvitystila

Yritystoiminnan lopettamisesta on kyse myös silloin, kun osakeyhtiö on asetettu selvitystilaan ja yritystoimintaan liittyvästä vaihto- ja käyttöomaisuudesta on luovuttu tai siitä on tehty etuuden maksajalle myyntivoittolaskelma.

Osakeyhtiön yhtiökokous päättää selvitystilaan asettamisesta. Osakeyhtiö voidaan asettaa selvitystilaan myös tuomioistuimen tai rekisteriviranomaisen päätöksellä. Selvitystila alkaa, kun sitä koskeva päätös on tehty. Yhtiökokous voi määrätä selvitystilan alkamaan myös päätöksentekoa myöhemmästä päivästä. Päätös selvitystilasta on merkittävä kaupparekisteriin. Selvityksenä osakeyhtiön asettamisesta selvitystilaan voi olla yhtiökokouksen pöytäkirja tai pöytäkirjanote, tuomioistuimen päätös taikka kaupparekisteriote. Jos henkilö toimii yhtiön selvittäjänä, hän työllistyy yritystoiminnassa edelleen.

R:n pääosakkaana hallinnoima T Oy on haettu selvitystilaan ylimääräisen yhtiökokouksen päätöksellä 31.12.2002. Koska R on kuitenkin itse jäänyt selvitysmieheksi, ja kun selvitysmiehen tehtäviin kuuluu sen tyyppisiä tehtäviä, joita yritystoiminnassa muutoinkin tehdään sekä mahdollisuus jatkaa yritystoimintaa rajoitetusti, niin työttömyysturvalautakunta katsoo, ettei R:n osalta yritystoiminnan voida katsoa päättyneen vielä selvitystilaan asettamisella. Työttömyysturvalautakunta katsoo sen vuoksi, että yritystoiminta on muodollisesti päättynyt vasta 28.2.2003, jolloin T Oy on poistettu enakkoperintärekisteristä. (TTLK 3605/3/A)

Viranomaisen todistus

Yhtiön toiminta on katsottava lopetetuksi myös silloin, kun viranomaisen antaman todistuksen perusteella on ilmeistä, ettei toimintaa jatketa, ja kun vaihto- ja käyttöomaisuudesta on luovuttu tai työttömyysetuuden maksajalle on tehty myyntivoittolaskelma. Sitä, että yhtiö on edelleen rekisteröitynä kaupparekisteriin, on ratkaisukäytännössä pidetty osoituksena siitä, ettei toimintaa ole todisteellisesti vielä lopetettu, vaan ainoastaan keskeytetty.

R on aiemmin työllistynyt yrittäjänä. Hänen YEL-vakuutuksensa on päättynyt 31.1.2003. Yritys on poistettu työnantajarekisteristä 1.11.2002 alkaen, enakkoperintärekisteristä 1.2.2003 alkaen ja alv-rekisteristä 1.2.2003 alkaen. Patentti- ja rekisterihallituksen yritys- ja yhteisötietojärjestelmään merkittyjen tietojen mukaan toiminta on keskeytynyt 1.2.2003. Lisäksi yritys on edelleen merkittynä kaupparekisteriin, joten yritystoiminnan ei voida katsoa todistettavasti loppuneen, vaan sen on katsottava keskeytyneen 1.2.2003. (TTLK 4120/3/T)

Osakeyhtiön toiminta päättyy myös silloin, kun se poistetaan kaupparekisteristä.

5.2. Osuuskunta

Konkurssi

Yritystoiminta on katsottava lopetetuksi silloin, kun osuuskunta on asetettu konkurssiin. Konkurssiin asettaminen voi tapahtua joko osuuskunnan tai velkojan aloitteesta. Toiminnan lopettamispäivä on konkurssiin asettamispäivä. Se ilmenee tuomioistuimen asiaa koskevasta päätöksestä ja esimerkiksi asiakasrekisterin tiedoista sekä yritystietojärjestelmästä. Vaihto- ja käyttöomaisuudesta luopumista tai myyntivoittolaskelman tekemistä ei edellytetä.

Jos konkurssi sittemmin raukeaa ja osuuskunnan toimintaa jatketaan, kyse ei ole toiminnan lopettamisesta. Tällaisessa tilanteessa henkilön katsotaan työllistyvän yritystoiminnassaan siitä päivästä lähtien, jona hän toiminnan uudelleen aloitti. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että yrittäjältä jatkuvasti tiedusteltaisiin, onko hän aloittanut konkurssiin menneen yrityksensä toiminnan uudelleen konkurssin raukeamisen jälkeen. Konkurssiin menneen osuuskunnan toiminnan jatkaminen on nimittäin niin poikkeuksellista, ettei tilanteen aktiivinen seuraaminen ole perusteltua. Toki jos tällainen tieto tulee TE-toimiston tietoon, täytyy asia selvittää.

Selvitystila

Yritystoiminnan lopettamisesta on kyse myös silloin, kun osuuskunta on asetettu selvitystilaan ja yritystoimintaan liittyvästä vaihto- ja käyttöomaisuudesta on luovuttu tai siitä on tehty etuuden maksajalle myyntivoittolaskelma.

Osuuskunnan asettamisesta / hakemisesta selvitystilaan päätöksen tekee osuuskunnan kokous. Myös rekisteriviranomainen voi määrätä osuuskunnan selvitystilaan. Selvitystila alkaa, kun sitä koskeva päätös on tehty. Osuuskunnan kokous voi määrätä selvitystilan alkamaan myös päätöksentekoa myöhemmästä päivästä. Päätös selvitystilasta on merkittävä kaupparekisteriin. Selvityksenä osuuskunnan asettamisesta selvitystilaan voi olla osuuskunnan kokouksen pöytäkirja tai pöytäkirjanote, tuomioistuimen päätös taikka kaupparekisteriote.

Viranomaisen todistus

Yhtiön toiminta on katsottava lopetetuksi myös silloin, kun viranomaisen antaman todistuksen perusteella on ilmeistä, ettei toimintaa jatketa, ja kun vaihto- ja käyttöomaisuudesta on luovuttu tai työttömyysetuuden maksajalle on tehty myyntivoittolaskelma. Sitä, että osuuskunta on edelleen rekisteröitynä kaupparekisteriin, on pidettävä osoituksena siitä, ettei toimintaa ole todisteellisesti vielä lopetettu, vaan ainoastaan keskeytetty.

5.3. Henkilöyhtiö

Konkurssi

Henkilöyhtiön toiminta on katsottava lopetetuksi silloin, kun yhtiö on asetettu konkurssiin. Henkilöyhtiön yhtiömiehen omalla konkurssilla ei ole samaa vaikutusta. Toiminnan päättämispäivä on konkurssiin asettamispäivä, joka ilmenee tuomioistuimen päätöksestä. Asettamispäivä merkitään myös esim. yritystietojärjestelmään. Käyttö- ja vaihto-omaisuudesta luopumista tai myyntivoittolaskelman tekemistä ei edellytetä.

Purkamista koskeva sopimus

Henkilöyhtiön purkaminen ei edellytä erityistä selvitysmenettelyä, vaan yhtiömiehet voivat sopia purkamisesta vapaasti. Yhtiömiehellä on tietyissä tilanteissa myös oikeus vaatia yhtiön purkamista. Olettama on, että henkilöyhtiön toiminta päättyy silloin, kun yhtiön purkamisesta on sovittu. Lisäksi edellytetään myyntivoittolaskelman jättämistä työttömyysetuuden maksamiselle tai selvitystä siitä, että yhtiön käyttö- ja vaihto-omaisuudesta on luovuttu.

Viranomaisen todistus

Yhtiön toiminta on katsottava lopetetuksi myös silloin, kun viranomaisen antaman todistuksen perusteella on ilmeistä, ettei toimintaa jatketa, ja kun vaihto- ja käyttöomaisuudesta on luovuttu tai työttömyysetuuden maksajalle on tehty myyntivoittolaskelma. Sen, että yhtiö on edelleen rekisteröitynä kaupparekisteriin eikä ilmoitusta toiminnan lopettamisesta ole tehty, on katsottu olevan osoituksena siitä, ettei yhtiön toiminta ole todistettavasti lopetettu, vaan se on ainoastaan keskeytetty.

K on ollut avoimen yhtiön yhtiömies. Yritys on ollut ennakkoperintärekisterissä. Yrittäjien eläkelain mukainen vakuutus on päätynyt 11.3.2003. Yritysselvityksessä 14.2.2003 K on kertonut, että yritys jatkaa toimintaansa ja työskentelykausi on 3-4 päivää kuukaudessa. K:n yritystoiminnan on katsottu päättyneen, kun yritys on poistettu kaupparekisteristä 21.3.2003 alkaen. Ennen mainittua ajankohtaa ei voida todeta, että K olisi lopettanut yritystoimintansa todisteellisesti tai että se olisi ollut yhdenjaksoisesti keskeytyneenä neljän kuukauden ajan. (TTLK 3171/3/T)

5.4. Ammatinharjoittaja

Ammatinharjoittajan voidaan katsoa lopettaneen yritystoimintansa, kun hän on luopunut YEL- tai MYEL-vakuutuksesta sekä muista yritystoimintaan tavanomaisesti liittyvistä vakuutuksista sekä yritystoiminnassa käytetyistä toimitiloista ja tehnyt toiminnan lopettamiseen liittyvät ilmoitukset verottajan ennakkoperintärekisteriin ja arvonlisäverovelvollisten rekisteriin sekä tarvittaville muille viranomaisille. Lisäksi edellytetään myyntivoittolaskelman tekemistä tai selvitystä käyttö- ja vaihto-omaisuudesta luopumisesta. Yritystoiminnan lopettaminen ei kuitenkaan edellytä omana asuntona käytetyn kiinteistön myymistä. Ratkaisukäytännössä on yleensä edellytetty rekisteröidyn toiminimen osalta lopettamisilmoituksen tekemistä kaupparekisteriviranomaiselle.

A:n toiminimi on merkitty kaupparekisteriin 31.3.1998. Ennakkoperintärekisterissä yritys on ollut ajalla 23.3. – 7.12.1998 sekä tämän jälkeen ajalla 23.1. – 2.5.2003. Arvonlisäverovelvollinen toiminimi on ollut ajalla 23.1. – 2.5.2003. Toiminimen toimialana on ollut yleisagentuuri. Kaupparekisteristä toiminimi on poistettu 16.9.2003. A on itse kertonut kyseessä olleen verkostomarkkinoinnin, jossa työaika oli muutamia tunteja viikossa ja palkkaus provisioluontoinen. A:n toiminimi on poistettu ennakkoperintä- ja arvonlisäverorekisteristä 2.5.2003. Yritys on kuitenkin ollut kaupparekisterissä vielä ajankohtana, jota valituksenalainen päätös koskee. Näin ollen yritystoiminnan ei voida katsoa todisteellisesti päättyneen tai olleen keskeytyneenä neljä kuukautta ajankohtana, jota valituksenalainen päätös koskee. Näin ollen A:lla ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan evätyltä ajalta. (TTLK 5378/3/A)

A on hakenut päivärahaa 1.8.2003 alkaen. Patentti- ja rekisterihallitus on saanut yrityksen (tmi) lopettamisilmoituksen jo 15.7.2003. Yritystoiminta on loppunut kaupparekisteriotteen mukaan 12.8.2003. YEL-vakuutus on lakkautettu 31.7.2003. 4.8.2003 annetun todistuksen mukaan ostopal-

veluyhteistyö on loppunut 31.7.2003 alkaen, samoin kuin vuokrasuhde. 1.8.2003 alkaen yritys on poistettu ennakkoperintärekisteristä. Asiassa esitetyn selvityksen perusteella A:n yritystoiminnassa työllistyminen on todistettavasti lopetettu. Tämän vuoksi hänellä on oikeus evätyyn työttömyysturvaan muiden sen saamisen edellytysten täytyessä. (TTLK 6158/3/A)

6. Yritystoiminnan keskeyttäminen

TTL 2 luvun 5 §:n mukaan päätoimisesti yritystoiminnassa työllistyneen katsotaan edelleen työllistyvän siinä jäljempänä selostettavia poikkeuksia lukuun ottamatta siihen ajankohtaan asti, jona yritystoiminta on todistettavasti kokonaan lopetettu tai se on ollut yhdenjaksoisesti keskeytyneenä vähintään neljän kuukauden ajan.

Yritystoiminnan tulee olla yhdenjaksoisesti keskeytyneenä vähintään neljä kuukautta, jotta keskeytyksellä olisi vaikutusta henkilön oikeuteen saada työttömyysetuutta. Yritystoiminnan keskeyttäminen edellyttää lähes samojen lopettamistoimien suorittamista kuin yritystoiminnan lopettaminenkin. Merkittävin ero koskee käyttö- ja vaihto-omaisuudesta luopumista tai myyntivoitolaskelman esittämistä.

Keskeyttämisestä on kysymys silloin, kun yhtiön selvitystilän, tai yhtiön purkamista koskevan sopimuksen, viranomaisen todistuksen taikka ammatinharjoittajan tekemien ilmoitusten perusteella on pääteltävissä, että tuotannollinen ja taloudellinen toiminta on keskeytetty. Käsitteellisesti keskeyttäminen eroaa yritystoiminnan lopettamisesta siinä, että keskeyttämisessä halutaan pitää auki mahdollisuus aloittaa yritystoiminta uudelleen.

Yrityksen selvitystila voi olla osoituksena yritystoiminnan keskeyttämisestä. Päätös selvitystilasta on merkittävä kaupparekisteriin. Selvityksenä yrityksen asettamisesta selvitystilaan voi olla yhtiökokouksen tai osuuskunnan kokouksen pöytäkirja tai pöytäkirjanote, tuomioistuimen päätös taikka kaupparekisteriote. Henkilöyhtiön kohdalla yritystoiminnan keskeyttämisestä voi olla kysymys myös silloin, kun yhtiö on päätetty purkaa. Henkilöyhtiön yhtiömiehet voivat vapaasti sopia yhtiön purkamisesta. Jos yritystoimintaa selvitystilasta tai purkamissopimuksesta huolimatta jatketaan taikka jos henkilö toimii yhtiön selvittäjänä, henkilö työllistyy yritystoiminnassa edelleen.

Yritysten kaupparekisteritietoihin ei tehdä merkintää elinkeinotoiminnan keskeyttämisestä tois-
taiseksi tai määräajaksi. Kaupparekisteristä ei toisin sanoen voida nähdä, toimiiko yritys vai ei.

Toiminnan keskeyttämisestä on ilmoitettava Y -lomakkeella verohallinnolle. Tieto toiminnan keskeyttämisestä merkitään yritystietojärjestelmään. Poistamalla yrityksensä verohallinnon ylläpitämistä rekistereistä (muun muassa ennakonpidätysrekisteri ja arvonlisäverovelvollisten rekisteri) sekä lakkauttamalla yrittäjäeläkevakuutuksensa ja luopumalla toimitiloista henkilö voi osoittaa yritystoimintansa keskeytyneen. Ilmoituslomakkeita on saatavissa mm. yritys- ja yhteisötietojärjestelmän kotisivuilta osoitteesta www.ytj.fi sekä maistraattista, patenti- ja rekisterihallituksen PatRek-asiakaspalvelusta, TE-keskuksista ja verohallinnon toimipisteistä.

Osoituksena yhtiön toiminnan keskeyttämisestä voi olla myös verottajan selvitys tai todistus läpäävästä yhtiöstä. Jos muut yrityksen lopettamiseen liittyvät toimet on tehty, mutta käyttö- ja vaihto-omaisuudesta ei ole luovuttu eikä myyntivoitolaskelmaa esitetty, kyseessä on yritystoiminnan keskeyttäminen eikä sen lopettaminen.

I on toiminut puolisonsa kanssa yrittäjänä 22.11.1995 alkaen avoimessa yhtiössä. He ovat harjoittaneet kirpputoritoimintaa. I katsoo valituksessaan yritystoimintansa keskeytyneen 30.9.2002 ja vaatii työttömyyspäivärahaa 18.2.2003 alkaen. Yrityksen arvonlisäverovelvollisuus on poistunut 30.11.2002 ja YEL-vakuutus on lakkautettu 30.9.2002. Yritys on poistettu ennakkoperintärekisteristä 19.2.2003 alkaen. Yhtiötä ei ole kuitenkaan työvoimatoimikunnan lausunnon mukaan purettu. Yhtiötä ei myöskään ole poistettu kaupparekisteristä. Lisäksi I:n yritystoimintaa koskevan selvityksen mukaan käyttö- ja vaihto-omaisuus on osittain myyty. Edellä esitetyn perusteella yritystoiminnan ei kuitenkaan voida katsoa todisteellisesti päättyneen vielä 18.2.2003, vaan sen on katsottava todisteellisesti keskeytyneen 18.2.2003. (TTLK 3539/3/P)

Yritystoiminnan keskeytymisen katsotaan alkavan siitä ajankohdasta lukien, jona viimeisin keskeyttämistä osoittava toimi on tehty. Tältä osin merkitystä ei ole sillä, koska henkilö on ilmoittautunut TE-toimistoon työnhakijaksi. Keskeytyksen on jatkuttava yhdenjaksoisesti neljä kuukautta ennen kuin esteetön työvoimapolitiittinen lausunto voidaan antaa. Jos tuona aikana on yksikin toimeksianto tai työtä tehdään yhtenäkin päivänä, kyseessä ei ole yhdenjaksoinen keskeytys ja neljän kuukauden keskeytysajan laskenta aloitetaan alusta. Keskeytyksen yhdenjakoisuus ja kesto voidaan todentaa esim. kirjanpitäjän todistuksella.

Jos neljän kuukauden aikaa keskeyttämisestä ei ole kulunut, henkilölle annetaan työvoimapolitiittinen lausunto, jonka mukaan hän työllistyy yritystoiminnassaan päätoimisesti. Työvoimapolitiittisessä lausunnossa on yksilöitävä se päivämäärä, josta lukien toiminnan katsotaan keskeytyneen. Samalla asiakkaalle tulee myös kertoa, miten hän saa asiansa uudelleen TE-toimiston käsiteltäväksi sen jälkeen, kun keskeytys on kestänyt yhdenjaksoisesti neljä kuukautta. Kun neljä kuukautta keskeyttämisestä on kulunut, TE-toimisto tutkii työttömyysetuuden hakijan aloitteesta uudelleen, onko keskeytys ollut yhdenjaksoinen ja myönteisissä tapauksissa antaa esteettömän työvoimapolitiittisen lausunnon.

7. Poikkeukset yritystoiminnan lopettamista tai keskeytystä koskevasta vaatimuksesta

TTL 2 luvun 5 §:n 3 momentissa on säädetty tilanteista, joissa koko yritystoiminnan lopettamista tai keskeytystä ei edellytetä. Näiden poikkeuksien lisäksi tässä kappaleessa käsitellään yritystoiminnassa työllistyneen henkilön työkyvyn olennaisen alentumisen vaikutus hänen oikeuteensa saada työttömyysetuutta.

7.1. Työkyvyn olennainen alentuminen

TTL 2 luvun 5 §:n 1 momentissa säädetään, että yritystoiminta on katsottava lopetetuksi siinä aiemmin työllistyneen henkilön työkyvyn alennuttua olennaisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriön käsityksen mukaan työkyvyn olennaisesta alentumisesta on kysymys ainakin silloin, kun henkilö on jo saanut sairauspäivärahaa enimmäisajan ja työkyvyttömyys jatkuu edelleen. Sen sijaan tilanteessa, jossa henkilölle ei makseta sairauspäivärahaa sen vuoksi, ettei häntä pidetä työkyvyttömänä, ei henkilön oikeutta työttömyysetuuteen selvitetäessä tulisi katsoa, että hänen työkykynsä on alentunut olennaisesti.

7.1.1. Osaomistaja ja yksinyrittäjä

Jos työnhakijaksi ilmoittautunut henkilö on yrityksen osaomistaja tai yksinyrittäjä, toisin sanoen hän omistaa yrityksen yksin eikä yrityksessä ole palkattuja työntekijöitä, ja henkilön työkyky

on alentunut olennaisesti, hän voi saada työttömyysetuutta työnhakijaksi ilmoittautumisesta luki-en, jos kaikki muut edellytykset etuuden saamiselle ovat kunnossa. Yritystoiminnan lopettamiseen tai keskeyttämiseen liittyviä toimia ei edellytetä. Työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisten edellytysten täytyessä TE-toimisto antaa etuuden maksajalle työvoimapolitiittisen lausunnon OM1. Lausunnon perusteluihin tulee kirjata paitsi tiedot työnhakijan yritystoiminnasta, niin myös mahdollinen tieto työkyvyttömyyseläkkeen hakemisesta.

”T on vedonnut puolisonsa yrityksen taloudelliseen tilanteeseen sekä terveydellisiin seikkoihin. Puolison yritys jatkaa toimintaansa eikä toiminta ole ollut yhdenjaksoisesti keskeytyneenä vähintään neljän kuukauden aikaa eikä sitä ole lopetettu. Yritystoiminnan normaaliin riskiin kuitenkin kuuluu se, että yrityksen toiminta ja kannattavuus heikentyy tai että yritys tuottaa tappiota. Työttömyysturvalla ei ole tarkoitus kattaa yritystoiminnan riskiä.

Asiakirjojen mukaan T on työskennellyt toimistosihteerinä puolisonsa yrityksessä 28.6.2004 saakka. T on ollut yhdenjaksoisella sairauslomalla ajalla 6.10.2003 – 30.9.2004 ja on saanut 300 päivää sairauspäivärahaa ja työkyvyttömyys jatkuu edelleen. Hän on hakenut työkyvyttömyyseläkettä. Terveydentilastaan esittämän selvityksen perusteella T:n sairauden voidaan katsoa alentaneen hänen työkykyään olennaisesti. Edellä mainituin terveydellisin perustein yritystoiminta on katsottava T:n osalta lopetetuksi.” (TTLK 177/5/A; vakuutusosoikeus 5340/2005/761: työttömyysturva-asiamehen valitus hylättiin)

Työnhakija omisti rekka-autoliikennettä harjoittavan osakeyhtiön koko osakekannan. Sairauspäivärahan enimmäisaika päättyi 31.12.2007. Lääkäriinlausunnon mukaan työkyvyttömyys jatkui toistaiseksi. Yrityksen ainoa ajoneuvo myytiin 13.1.2008. Hakija vaati työttömyysetuutta 14.1.2008 alkaen. Oy poistettiin arvonalisäverovelvollisten rekisteristä 31.3.2008. TTLK katsoi, että hakijan yritystoiminta on katsottava lopetetuksi ja hänellä on muiden edellytysten täytyessä oikeus työttömyysetuuteen 14.1.2008 alkaen. (TTLK 4473/8/T)

7.1.2. Yrityksen toiminnan jatkuminen yrittäjän työkyvyttömyyden aikana

Jos muu kuin osaomistaja-yrittäjäksi katsottava työnhakija, jonka työkyky on edellä kerrotulla tavalla alentunut olennaisesti, harjoittaa yritystoimintaa siten, että toimintaa jatketaan yrittäjän työkyvyttömyydestä huolimatta, hänellä ei työ- ja elinkeinoministeriön käsityksen mukaan voi olla oikeutta työttömyysetuuteen pelkästään työkyvyttömyyden alentumisen perusteella. Jotta tällainen henkilö voi saada työttömyysetuutta, hänen tulee ministeriön tulkinnan mukaan esittää selvitys siitä, että hänen työskentelynsä on todellisuudessa päätynyt, ts. miten yrityksen asiat hoidetaan hänen poissa ollessaan.

Esimerkki:

Työkyvyttömäksi tullut yrittäjä on osallistunut sekä työsuoritukseen että yrityksen hallinnollisiin tehtäviin. Yrittäjänä hänen työskentelynsä on katsottava muodostuvan näistä molemmista. Jos työnhakija esittää selvityksen siitä, että molemmat ovat päättyneet työkyvyttömyyden takia, hänellä voi muiden edellytysten täytyessä olla oikeus työttömyysetuuteen. Osoituksena yrityksen hallinnollisten tehtävien päättymisestä voi olla esimerkiksi se, että yrityksellä on toimitusjohtaja, ja työnhakija ilmoittaa toimitusjohtajan hoitavan hänelle aiemmin kuuluneet tehtävät. Pelkästään omistukseen liittyvä päätösvallan käyttäminen esimerkiksi yhtiökokouksessa ei merkitse työskentelyn jatkumista.

7.1.3. TTL 3 luvun 3 §:n 3 momentin soveltamisesta

TTL 3 luvun 3 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan sairauspäivärahaa enimmäisajan saaneelle henkilölle voidaan hänen edelleen jatkuvasta työkyvyttömyydestään ja voimassa olevasta työsuhteestaan huolimatta maksaa työttömyysetuutta, ei vaikuta asiaan TE-toimiston selvittäessä työnhakijan harjoittaman yritystoiminnan vaikutusta hänen oikeuteensa saada työttömyysetuutta.

Mainitulla lainkohdalla on kuitenkin vaikutusta TE-toimiston antaessa työnhakijan yritystoimintaa koskevaa työvoimapoliittista lausuntoa ja selvitettyä muita kuin yritystoimintaan liittyviä työttömyysetuuden saamisen työvoimapoliittisia edellytyksiä.

Päätömisesti yritystoiminnassaan työllistyneestä henkilöstä ei voida antaa tiedotetta OF5. Päätömisesti yritystoiminnassa työllistyvän työnhakijan oikeudesta työttömyysetuuteen annetaan lausunto OM4. Jos TE-toimisto katsoo, että yritystoiminnassa työllistyminen on sivutoimista ja työnhakijalla on voimassa oleva kokoaikainen työsuhte, työttömyysetuuden maksajalle annetaan tiedote OF5. Tiedotteen perusteluihin merkitään, että yritystoiminnassa työllistyminen on todettu sivutoimiseksi.

7.2. Satunnainen päätöminen työllistyminen yritystoiminnassa

Yritystoiminnan lopettamista tai neljän kuukauden keskeytystä ei edellytetä, jos henkilön päätöminen työllistyminen yritystoiminnassa on ollut satunnaista. Satunnaisesta päätömisestä työllistymisestä on kyse silloin, kun henkilö on työllistynyt yrityksessä yhteensä enintään kuuden kuukauden ajan.

Jotta päätömistä työllistymistä yritystoiminnassa voitaisiin pitää satunnaisena, edellytetään, että kyse on yrittäjän perheenjäsenestä, jolla itsellään ei ole eikä kahden edellisen vuoden aikana ole ollut vähintään 15 prosenttia yrityksen osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta eikä muutoinkaan määräysvaltaa yrityksessä.

Laissa ei ole määritelty sitä, minkä ajan kuluessa tehty työ tulee laskea mukaan mainittuun kuuteen kuukauteen. Jonkinlaista ajallista yhteyttä työllistymisjaksoilta on kuitenkin edellytettävä, jotta ne voitaisiin laskea mukaan kuuden kuukauden jaksoon. Merkitystä on myös sillä, mitä henkilö on tehnyt yritystoiminnassa työllistymisensä välisinä aikoina. Tyypillinen yritystoiminnassa satunnaisesti päätömisesti työllistyvä on yrittäjäperheen lapsi, joka koulun loma-aikoina on töissä vanhempiensa yrityksessä.

Arvio siitä, onko kyse satunnaisesta päätömisestä työllistymisestä yritystoiminnassa, tehdään aina jälkikäteen. Kun henkilö aloittaa päätömisestä työskentelyn yrityksessä, annetaan etuuden maksatuksen estävä työvoimapoliittinen lausunto OM4, ja vasta työskentelyn päätyttyä maksatuksen salliva lausunto OM5, jos etuuden maksamisen työvoimapoliittiset edellytykset ovat kunnossa.

P ilmoitautui työvoimatoimistoon työn päätyttyä isänsä yrityksessä rakennustyömaan valmistuttua. Kansaneläkelaitos on evännyt P:ltä työmarkkinatuen 10.1.2003 alkaen, koska hänen on katsottu työllistyvän päätömisesti yritystoiminnassaan. P on työskennellyt samassa taloudessa asuvan isänsä omistamassa yrityksessä useampaan otteeseen vuodesta 1997 lukien osa- ja kokoaikaisesti. P katsottiin perheenjäsenensä omistamisen ja oman työskentelynsä perusteella yrityksen osaomistajaksi. Työsuhte ajalla 18.12.2001 - 30.5.2002 on ollut viikonlopputyötä. P:n työllistyminen perheenjäsenensä yritystoiminnassa katsottiin kuitenkin satunnaiseksi, koska hänen viimeisin kokoaikainen työsuhteensa ajalla 1.8.2002 - 7.1.2003 ennen työttömäksi jäämistään on ollut alle säännöksen mainitseman kuuden kuukauden pituinen. Näyttöä työllistymisestä päätömisesti ajalla 18.12.2001 - 30.5.2002 tai aiemminkaan ei ole esitetty, koska P on suorittanut merkonomi tutkinnon ajalla 1999 - 31.5.2002 ja P on siten ollut valmistumista edeltävällä ajalla opiskelija. Päätömisestä työllistymisen ei siten katsota yhteenlasketunakaan ylittäneen lainkohdan mainitsemaa satunnaisen työllistymisen rajaa. Siten P:llä oli oikeus työmarkkinatukeen 10.1.2003 lukien muiden edellytysten täytyessä. (TTLK 2245/3/T)

Työnhakijan määräysvaltaa ja satunnaista työllistymistä koskeva säännös muuttuu 1.1.2010. Jos työnhakija olisi täyttänyt satunnaista työllistymistä koskevat edellytykset 31.12.2009 asti voimassa olleen säännöksen perusteella ja työllistyminen yritystoiminnassa on päättynyt viimeistään 31.12.2009, sovelletaan 31.12.2009 asti voimassa olleita säännöksiä. Näitä säännöksiä ei selosteta tässä ohjeessa.

Jos työnhakijan työllistyminen on päättynyt viimeistään 31.12.2009 mutta hän täyttää vain edellä kerrotut 1.1.2010 voimaan tulevat yritystoiminnan satunnaisesti katsomisen edellytykset, hänellä voi olla oikeus työttömyysetuuteen 1.1.2010 alkaen. Muidenkin työttömyysetuuden työvoimapolitiittisten edellytysten täytyessä työnhakijan oikeudesta etuuteen annetaan työvoimapolitiittinen lausunto OM1.

Työnhakijoihin, joiden työllistyminen yritystoiminnassa päättyy 1.1.2010 tai sen jälkeen, sovelletaan 1.1.2010 voimaan tulevaa säännöstä.

7.3. Tuotantosuunnan lopettaminen tai vastaava syy

TTL 2 luvun 5 §:ää muutettiin 1.10.2007 alkaen siten, että koko yritystoiminnan lopettamista taikka keskeytystä ei edellytetä, jos yrittäjän perheenjäsen jää vaille työtä hänet työllistäneen tuotantosuunnan lopettamisen tai vastaavan syyn johdosta.

Jotta kyseessä olevaa tuotantosuunnan lopettamista koskevaa säännöstä voidaan soveltaa, edellytetään, että kyse on yrittäjän perheenjäsenestä, jolla itsellään ei ole eikä kahden edellisen vuoden aikana ole ollut vähintään 15 prosenttia yrityksen osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta eikä muutoinkaan määräysvaltaa yrityksessä.

Hallituksen esityksen (HE 130/2006 vp) mukaan tuotantosuunnan lopettamiseen rinnastetaan esimerkiksi koko yrityksen tuotantosuunnan tai toiminnan vaihtaminen sekä tietyn toiminnan lopettaminen tai ulkoistaminen. Työ- ja elinkeinoministeriön käsityksen mukaan tuotantosuunnan lopettamisesta on kyse esimerkiksi silloin, kun maatilalla lopetetaan karjanhoito, mutta karjanhoidon rinnalla harjoitettua viljanviljelyä jatketaan tai kun leipomon yhteydessä sen tuotteita myynyt myymälä lopettaa toimintansa muun leipomotoiminnan jatkuessa. Tietyn toiminnan lopettamisesta tai ulkoistamisesta puolestaan on kyse, kun esimerkiksi yrityksen kirjanpito siirretään ulkopuolisen kirjanpito toimiston hoidettavaksi.

Koska tarkoituksena ei ole, että työttömyysturvalla aletaan tukea huonosti menestyvää yritystä, hallituksen esityksen mukaan oikeus työttömyysetuuteen rajoittuu sellaisiin tilanteisiin, joissa perheenjäsenen työn päättyminen on ulkopuolisen selkeästi havaittavissa ja se voidaan osoittaa luotettavasti. Pelkkä työn vähäisyydestä johtuva työn perheenjäsenen työn loppuminen ei siten oikeuta työttömyysturvaetuuteen tällä perusteella.

Työnhakijan määräysvaltaa ja tuotantosuunnan lopettamista koskeva säännös muuttuu 1.1.2010. Jos työnhakija olisi täyttänyt tuotantosuunnan lopettamista koskevat edellytykset 31.12.2009 asti voimassa olleen säännöksen perusteella ja työllistyminen yritystoiminnassa on päättynyt viimeistään 31.12.2009, sovelletaan 31.12.2009 asti voimassa olleita säännöksiä. Näitä säännöksiä ei selosteta tässä ohjeessa.

Jos työnhakijan työllistyminen on päättynyt viimeistään 31.12.2009 mutta hän täyttää vain 1.1.2010 voimaan tulevat tuotantosuunnan lopettamista koskevat edellytykset, hänellä voi olla oikeus työttömyysetuuteen 1.1.2010 alkaen. Muidenkin työttömyysetuuden työvoimapoliittisten edellytysten täytyessä työnhakijan oikeudesta etuuteen annetaan työvoimapoliittinen lausunto OMI.

Työnhakijoihin, joiden työllistyminen yritystoiminnassa päättyy 1.1.2010 tai sen jälkeen, sovelletaan 1.1.2010 voimaan tulevaa säännöstä.

7.4. Palkansaaajaan rinnastettava yrittäjä

Palkansaaajaan rinnastettavalla yrittäjällä tarkoitetaan yrittäjää, joka itse osallistuu työsuoritukseen ja on pysyvässä toimeksiantosuhteessa pääsääntöisesti yhteen toimeksiantajaan, jonka johdon ja valvonnan alainen hän on. Lisäksi edellytetään, ettei hänellä viimeksi kuluneen vuoden aikana työnhakijaksi ilmoittautumisesta lukien ole ollut yhteensä enempää kuin yksi ulkopuolinen työntekijä palveluksessaan.

Palkansaaajaan rinnastettavan yrittäjän oikeus työttömyysetuuteen alkaa heti, kun hän esittää luotettavan selvityksen toimeksiantosuhteensa päättymisestä. Toimeksiantojen lukumäärästä ja palveluksessa olleiden henkilöiden määrästä voidaan esittää selvityksenä esimerkiksi kirjanpitäjän todistus. Usein tällaisia yrittäjiä verotetaan palkansaaajina siitakin huolimatta, että he muodollisesti tekevät työtään yrityksensä nimissä.

7.5. Kausiluonteinen yritystoiminta

Yritystoiminnan tai oman työn lopettamista tai keskeyttämistä ei edellytetä, jos yritystoimintaa on luonnonolosuhteista johtuen pidettävä kausiluonteisena. Kausiluonteisena pidetään yritystoimintaa, jota on keskimäärin mahdollista harjoittaa yhteensä enintään kuuden kuukauden ajan vuodessa. Lisäksi edellytetään, ettei yritystoiminnasta tarkoitettu tulo turvaa eikä ole tarkoitettu turvaamaan ympärivuotista toimeentuloa.

Kun arvioidaan henkilön työllistymistä vuositasolla, lähtökohtana on luonnonolosuhteiltaan normaali vuosi. Jos luonnonolosuhteet jonain vuonna poikkeavat säännönmukaisesta ja toiminta tästä syystä on mahdollista alle kuusi kuukautta, lyhyemmän aikaa kuin normaalisti, ei tämä vielä tarkoita sitä, että kyseessä olisi kausiluontoinen yritystoiminta. Vastaavasti jos toiminta jonain vuonna poikkeuksellisten luonnonolosuhteiden johdosta on mahdollista yli kuuden kuukauden ajan, kyse voi kuitenkin olla kausiluonteisesta toiminnasta. Lisäksi on huomattava, että toiminnan tulee estyä luonnonolosuhteiden takia. Sillä, että toiminta on vain osan vuodesta kannattavaa, vaikka toiminnan kannattamattomuus johtuisikin luonnonolosuhteista, ei ole asiassa merkitystä.

Kausiluonteisina yrittäjinä on ratkaisukäytännössä pidetty esim. marjanviljelijöitä ja sisävesikalastajia. Toiminnan arvioiminen kausiluontoiseksi edellyttää myös, ettei siitä saatua tuloa ole tarkoitettu ympärivuotiseen toimeentuloon. Osoituksena ympärivuotisen toimeentulon tavoittelusta voi olla yritystoiminnan vaatimat huomattavan suuret investoinnit tai ulkopuolisen työvoiman käyttö sesonkiaikoina taikka huomattavan suuri toteutunut tai tavoiteltu liikevaihto.

7.6. Yritystoiminnan edellytysten pysyväisluonteinen heikentyminen

Yrittäjän perheenjäsen voi TTL 2 luvun 5 §:n 3 momentin 1.1.2010 voimaan tulevan 5 kohdan mukaan tietyin edellytyksin saada työttömyysetuutta, jos yrityksessä ei (enää) työskentele muita kuin yrittäjän perheenjäseniä. Lisäksi kyse on oltava perheenjäsenestä, jolla itsellään ei ole eikä kahden edellisen vuoden aikana ole ollut vähintään 15 prosenttia yrityksen osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta eikä muutoinkaan määräysvaltaa yrityksessä.

Säännöksessä on kaksi edellytystä. Työn on pitänyt ensinnäkin loppua yritystoiminnan pysyväisluonteisen heikentymisen johdosta. Toiseksi edellytetään, että yritystoiminnasta syntyvä tulo siinä työskentelevää perheenjäsentä kohti laskettuna jää alle määrän, joka osoittaa yritystoiminnan olennaisuutta.

Edellytysten täyttyminen voidaan todeta yhtäältä yrityksen taloudellista tilannetta kuvaavista asiakirjoista eli käytännössä lähinnä yrityksen viimeisimpiin tilinpäätöksiin sisältyvistä tuloslaskelmista ja toisaalta työttömyysetuuden hakijan antaman muun selvityksen perusteella.

Yritystoiminnan edellytysten pysyväisluonteisesta heikentymisestä voidaan ensinnäkin pyytää työttömyysetuutta hakevalta vapaamuotoinen selvitys yrityksen tilanteen muuttumisesta. Toiseksi hakijan on toimitettava yrityksen kaksi viimeisintä tuloslaskelmaa ja tasetta. Koska näissä tilinpäätösasiakirjoissa on esitettävä vertailutietona myös edellisen vuoden tiedot, niistä on nähtävissä kaikkiaan kolmen vuoden tiedot. Yritystoiminnan edellytysten heikentymistä ilmentää ainakin tuloslaskelmassa ilmoitettava *liikevaihdon* (ammatinharjoittajan tuloslaskelmassa vastavasti *tuoton*) määrän muutos. Samoin *tilikauden voittoa/tappiota* koskevat luvut ilmentävät yritystoiminnan edellytysten muutosta. Jos edellä mainitut luvut ovat olleet jatkuvasti määrältään pieneneviä, voidaan yritystoiminnan edellytysten katsoa heikentyneen.

Yritystoiminnasta syntyvän tulon jääminen alle säännöksessä tarkoitetun tason lasketaan ensisijaisesti viimeisimmän tuloslaskelman tietojen perusteella. Yrityksestä siinä työskenteleville yrittäjälle ja hänen perheenjäsenilleen syntyvää tuloa voidaan jakaa palkkana ja/tai voitonjakona. Yrityksen maksamat palkat näkyvät tuloslaskelmassa henkilöstökulujen kohdalla. Yritystoiminnasta siinä työskentelevää perheenjäsentä kohti syntyvän tulon selvittämiseksi lasketaan ensiksikin yhteen tilikauden voitto ja mahdollisesti maksetut palkat ja palkkiot. Näin saatu summa jaetaan yrityksessä työskentelevien yrittäjän ja hänen perheenjäsentensä lukumäärällä.

Jos tämä perheenjäsentä kohti laskettu määrä jää kuukausituloksi muutettuna alle 710 euron YEL-vakuutetuilla yrittäjillä tai alle 400 euron MYEL-vakuutetuilla yrittäjillä, hakijalla voi olla oikeus työttömyysetuuteen. Jos hakijalla on TYEL:n mukainen eläkevakuutus, noudatetaan samoja rajoja.

Jos sen tilikauden aikana, jolta viimeisin tilinpäätös on laadittu, yrityksen palveluksessa oli vielä ulkopuolisiakin työntekijöitä, on heille maksettujen palkkojen määrä luonnollisesti ensin vähennettävä. Tarkastelu kohdistetaan siis vain yrittäjän ja hänen perheenjäsentensä tulonmuodostukseen.

Jos yrityksen taloudellinen tilanne on heikentynyt edellisen tilikauden päättymisen jälkeen siten, että yritys ei enää kykene tarjoamaan henkilölle työtä, ei ole välttämätöntä odottaa kulumassa olevan tilikauden tilinpäätöksen valmistumista työttömyysetuuden myöntämiseksi. Tällaisessa

tilanteessa selvitykseksi yritystoiminnasta syntyvästä tulosta voidaan hyväksyä muukin työttömyysetuuden hakijan esittämä näyttö tulonmuodostuksesta. Tämä voi olla esimerkiksi yrityksen kirjanpitäjän antama selvitys tai muu luotettava laskelma, josta käy ilmi yritystoiminnasta siinä työskentelevää henkilöä kohti syntyvän tulon määrä.

Työnhakijalla, joka on täyttänyt kerrotut yritystoiminnan pysyväisluonteista heikentymistä koskevat edellytykset ennen lakimuutoksen voimaantuloa, voi olla oikeus työttömyysetuuteen 1.1.2010 alkaen. Muidenkin työttömyysetuuden saamisen työvoimapolitiittisten edellytysten täytyessä työttömyysetuuden maksajalle annetaan työvoimapolitiittinen lausunto OM1.

8. Päätoimisen yritystoiminnan muuttuminen sivutoimiseksi

Yritystoiminta katsotaan sivutoimiseksi, jos henkilö on ollut vähintään kymmenen kuukautta kyseiseen yritystoimintaan tai omaan työhön liittymättömässä kokoaikatyössä tai muutoin voidaan päätellä yritystoiminnan tai työn vaatiman työmäärän olevan niin vähäinen, ettei se ole esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle. Aiemmin yritystoiminnassa päätoimisesti työllistynyt henkilö voi kokoaikatyöllään tai päätoimisilla opinnoillaan osoittaa, ettei hänen yritystoimintansa tai oma työnsä ole esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle. Työllä ei kuitenkaan saa olla liittymäkohtia henkilön yritystoimintaan. Tämä ei tarkoita sitä, ettei työ ja yritystoiminta voisi olla samalta alalta.

Päätoimisen yritystoiminnan muututtua sivutoimiseksi työnhakijan oikeudesta työttömyysetuuteen annetaan työvoimapolitiittinen lausunto OM5, jos muutkin työvoimapolitiittiset edellytykset työttömyysetuuden maksamiseksi ovat kunnossa.

Oivo Tuija
osastopäällikkö

Meling Timo
ylitarkastaja